

EL CINEMA I ELS CINEMES A GIRONELLA

Josep Busquets

Segurament, les primeres pel·lícules de cinema a Gironella es devien veure en una barraca ambulant de les que anaven per les fires o festes majors en els darrers anys del segle passat o els primers de l'actual, i on la gent els costava d'entrar, perquè no s'acabava de creure que hi poguessin haver fotografies que es moguessin totes soles. Però no fou fins al febrer de 1907 que Bartomeu Illa presentà una instància a l'Ajuntament de Gironella demanant permís per a instal·lar un «cinematògraf» en els baixos de la casa núm. 45 de la carretera. Després de fer un edicte i exposar-lo al públic sense que ningú presentés cap impugnació, l'Ajuntament va concedir el permís, sempre que es respectessin les normes que havia dictat el mateix Ajuntament per a tota classe de locals d'espectacles.

El juliol de 1909 va ser Joaquim Miralles qui va presentar uns plànols per demanar permís al govern civil per a construir un altre «cinematògraf». Per tant, des del final de 1909 sembla que a Gironella tinguérem dos cinemes funcionant, que es deien *El Colonial* i *La Maravilla*. Aquest segon devia durar poc temps. El 1912, el cinema Colonial, que havia passat a ser propietat

d'Antoni Casaponsa Ballús, tancà les portes a començaments de juny per tal de fer-hi reformes. El 3 d'agost el propietari presentà la instància per a obrir-lo de nou, acompanyada d'un certificat de l'arquitecte municipal, Alexandre Soler i March, que era qui havia fet els plànols, i un altre del metge Llorenç Vidal Morer, inspector de Sanitat, pels quals sabem que «...se trata de una construcción que se encuentra en condiciones sumamente ventajosas. La sala de espectáculos está casi del todo aislada y rodeada de patios al descubierto. Las puertas son numerosas, sirviendo no solamente la especial del cinematógrafo, sino que también las del café. La galería, a pesar de ser de poca cabida tiene dos escaleras para el servicio exclusivo de la misma. La cabina del aparato de proyección está completamente aislada de la sala por paredes de ladrillo. Los pasos del público son expeditos y dirigidos a las puertas de salida. Los depósitos de agua y mangueras para el servicio de incendios se hallan en condiciones convenientes. Además la parte estática del edificio nada deja que desear.» També diuen: «...dicho local reúne las condiciones de capacidad, ventilación y demás que exige el número de localidades que hay colocadas en el mismo. Además se han pintado las made-

ras empleadas en su construcción con sustancias incombustibles; la puerta de salida tiene el mismo ancho que la de entrada, abriendo ambas de dentro a fuera y cerrándose por medio de resbalones automáticos; las localidades forman filas distanciadas 90 centímetros de respaldo a respaldo, siendo de 50 el ancho de los asientos y de 40 su salida, habiendo igualmente un paso central de 1,20 metros de ancho y dos pasos laterales de 70 centímetros». A la vista d'aquest informe tan favorable, l'autoritat competent autoritzà la reobertura del Colonial a finals d'octubre d'aquell mateix any. La seva capacitat era de 200 entrades de platea i 100 de galeria, per les quals es pagava vint i quinze cèntims, respectivament. Cada festa es feien dues sessions, tarda i nit, des del mes d'octubre fins al maig.

El març de 1922 fou l'empresa Sabata y Horta qui presentà una altra instància a l'Ajuntament per a construir un nou local d'espectacles que, un cop construït, s'anomenà *Cinema Ideal*. Per no sé quina raó, aquesta empresa traspassà els seus drets a un veí de Barcelona de nom anglès, que ja tenia altres cinemes i que es deia Norman J. Cinnamond. La nova sala s'estrenà a mitjan 1924 i constava de 160 seients de

**IL.LUMINACIÓ ESPECTACULAR ELECTRÒNICA
LÀSER DISC KARAOKE DISCOTECA MÒBIL
LLOGUER D'EQUIPS DE SO SONORITZACIONS
CANONS D'ESCUMA**

Colònia Pons, 1 - baixos
08692 PUIG-REIG
Tel. i Fax. (93) 838 10 63
Tel. (93) 838 06 18

preferència, de 75 cèntims; 300 butaques de 65, i 150 generals, que valien 50 cèntims. Si s'omplia el cinema, s'obtenia una recaptació de 390 ptes. i, tenint en compte que es feien dues sessions cada festa (a les 3 de la tarda i a les 9 del vespre), els ingressos podien arribar a 780 ptes. Però, de cara a la liquidació d'impostos, feien constar que, normalment, només s'omplia un terç del local.

En obrir-se el cinema Ideal, el Colonial va plegar o ja ho havia fet abans.

En aquells anys que el cinema era mut, s'encarregava de posar música a les sessions el Quartet Wagner, format per músics de Gironella, però ja per la festa major de 1931 s'inaugurà el cinema sonor amb un aparell Orpheo Sincronic, junt amb una nova decoració del local. Era tradicional que cada any, per la festa major, vingués en aquest local alguna companyia de teatre de Barcelona i sabem que van passar pel seu escenari les companyies de Vila-Davi, del Romea, Josep Samper i alguna de sarsuela.

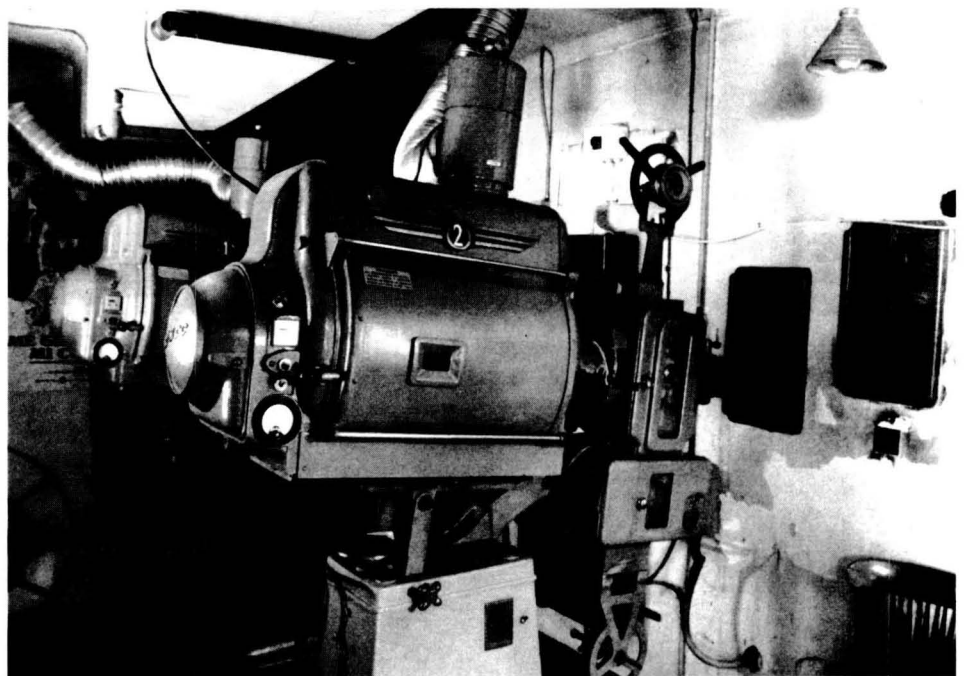
L'empresa Cinnamond Film, Empresa Colectivizada continuà fent funcionar el cinema Ideal durant la guerra civil, i el 26 de desembre de 1938 s'hi produí un incendi per causes fortuïtes que afectà especialment la sala de màquines i la teulada.

El 14 de febrer de 1939 (quan encara no s'havia acabat la guerra) Cinnamond Film ja demanava a l'Ajuntament si el cinema «...ha sufrido en ocasión de los últimos acontecimientos algún deterioro de consideración, puesto que desde la ocupación de esa plaza por las tropas de nuestro invicto caudillo... no hemos tenido ocasión de recibir noticias concretas...», i també un certificat de les circumstàncies de l'incendi, per a poder reclamar la indemnització a la companyia asseguradora.

L'Ajuntament envià tot seguit els certificats que li demanaven i, al mateix temps, apressava els de Cinnamond perquè arregessin el cinema per a contribuir a la normalització de la vida civil, ja que no existia cap altre esbarjo. A l'estiu d'aquell any, Cinnamond vengué el local del cinema Ideal a Ricard Puigferrat Vilalta, de Gironella, i a Jaume Ballarà Ballús, de Puig-reig, que hi realitzaren les obres de restauració i ampliació.

En aquelles dates l'Ajuntament recordava als nous propietaris l'obligació que tenien de complir les disposicions dels serveis contra incendis, especialment la ignifugació de les decoracions, i també que, durant les projeccions, funcionés a la sala

Cabina de projecció del Cinema Victòria de Gironella
LUIGI

un sistema d'enllumenat que, sense perjudicar la bona visió de les pel·lícules, impedís la comissió d'actes contraris a la moral cristiana.

El cinema Ideal tornava a funcionar (almenys) el febrer de 1940 i llavors tenia 130 seients de preferència, que costaven 1,30 ptes.; 675 butaques, que en costaven 1,10, i 100 generals, que costaven 0,75 ptes.

A l'estiu de 1945 es van realitzar obres de neteja general del local, pintant-lo de nou i renovant la decoració i les butaques, però sense cap alteració sensible en l'estructura de l'edifici.

A partir de 1946, cada any s'havia de demanar permís per a continuar les activitats d'espectacles, després que el local fos revisat (teòricament) per una comissió tècnica. Aquells anys va començar a funcionar també la censura, no sols retallant les escenes que creien improcedents, sinó demanant als ajuntaments si els cinemes del poble havien emès tal o tal pel·lícula. Uns

anys després (1952) també es manà que es posés en un lloc ben visible la classificació de les pel·lícules i dient si eren o no aptes per a tots els públics.

A l'estiu de 1955 es realitzaren noves obres al cinema Ideal, situat al carrer de la Marrada, 37 (segons diu el permís del govern civil), que consistiren a intal·lar una pantalla per a cinemascop i canviar el vestíbul. S'inauguraren per la festa major d'aquell any i s'hi projectà la pel·lícula *Creemos en el amor*. El mes de març de 1972, els empresaris del cinema Ideal el traspassaren a Miquel Sánchez Corominas, que el

reobrí després de fer-hi importants reformes, però, com que no n'obtenia el benefici que n'esperava, el maig de 1973 el tornà a vendre a Guillem Palau, el qual ja el donava de baixa com a local d'espectacles el mes de juliol i en començava la demolició el novembre del mateix any.

La vida d'aquest emblemàtic cinema de Gironella no arribà a 50 anys i el seu solar ha servit, en part, per a construir-hi un bloc de cases i, en l'altra part, perquè hi creixin en abundor els esbarzers.

Cinema Victòria

El 1955 una societat formada per tres socis (E. Parcerisa, E. Gill i J. Canal) demanà permís per a construir un nou cinema, amb una superfície de 640 m² de sala, al carrer Pompeu Fabra (llavors anomenat Tte. Coronel Carvajal) i segons els plànols de l'arquitecte Jaume Contijoch Batlle.

Acabades les obres i superada la inspecció reglamentària, el govern civil autoritzà l'inici de les funcions el dia 20 de juliol de 1957, i els dies 25 i 26 d'aquell mes ja es projectaren les pel·lícules *Bellezas por casar* i *Donatella*.

De totes maneres, la inauguració oficial del cinema Victòria es produí per la festa major d'aquell any, quan l'empresa repartí entre el públic un llibret en el qual hi havia dues fotografies de l'interior del nou local i s'explicaven algunes de les seves característiques tècniques (la pantalla era panoràmica-cinemascope; el projector era Westrex i oferia una fidelitat absoluta de so, màxima lluminositat i alt rendiment en el color); l'empresa també hi saludava els seus clients tot desitjant-los una bona festa major. També iniciava un concurs entre els espectadors, premiat amb 700 ptes., perquè votessin quina de les dues artistes que intervingien en la pel·lícula *Diablillos de uniforme* era més bonica: Virna Lisi o Marisa Allasio.

l'estiu de 1982, els propietaris decidiren suspendre les sessions. Però el novembre del mateix anys tres gironellencs feien saber a tot el poble: «...obrim de nou el local del Cinema Victòria. Per fer-hi: Unes bones projeccions de pel·lícules; adaptar-lo per poder fer Ball Popular; i per suposat qualsevol tipus d'activitat Cultural. Volem que tant els infants, com el jovent, com els grans tinguin un lloc per anar i que s'hi sentin bé.» Ho signaven Lluís Serra, Francesc Ballús i Emili Mas.

Les projeccions es reprengueren el 7 de novembre amb una sessió de quatre pel·lícules diferents i, com que es reduïren les butaques de la platea, hi quedà una bona pista de ball, que s'inaugurà la nit de fi d'any de 1982 i, el dia següent, amb un gran ball de gala, amenitzat per l'orquestra Maravella.

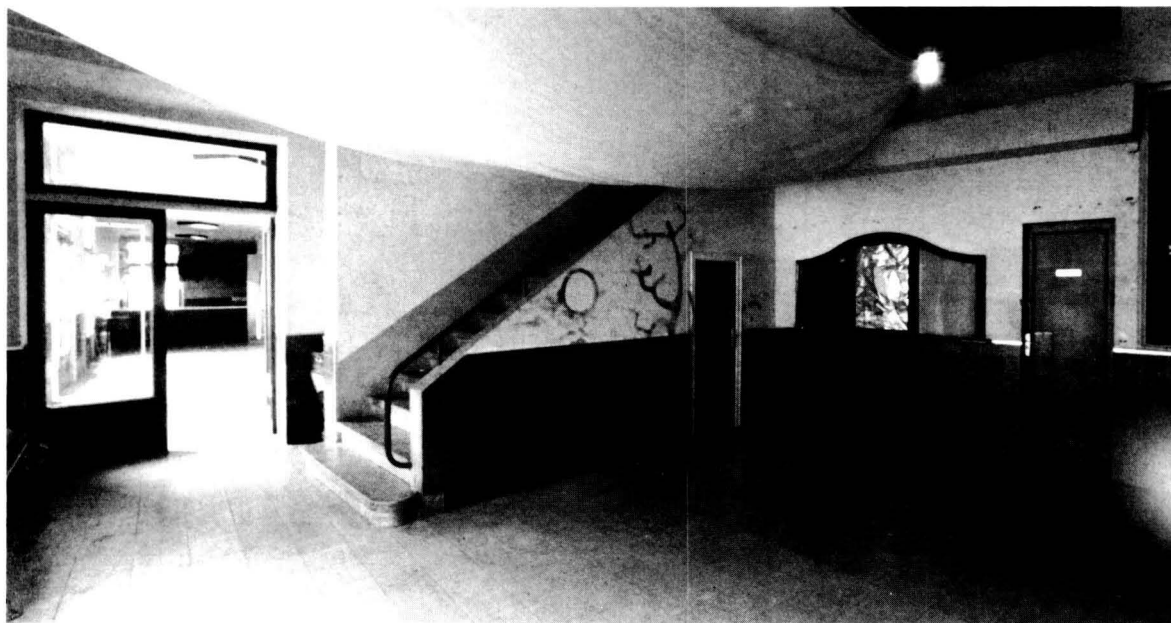
A part de les projeccions normals, s'hi van fer matinals de cinema per a infants en les vacances de Nadal i Pasqua; sessions de 24 hores seguides de cinema (13 pel·

Cinema de Viladomiu Vell

El 15 de setembre de 1941 l'empresa Manufactures Viladomiu comunicava a l'Ajuntament que en la seva colònia hi havia un teatre amb una cabuda de 330 butaques, en el qual feia poc que s'havia instal·lat una màquina per a cinema sonor «...con el fin de proyectar durante el año unas ocho o diez sesiones de películas enteramente morales e instructivas para divertimento de los obreros...»

Entre 1942 i 1946 es féu càrrec del funcionament del cinema Emili Sabata, que declarava una capacitat de 280 butaques. Aquest fou rellevat per Pere Vidal, que continuà les sessions, però ben aviat s'acostumà a projectar les mateixes pel·lícules que es feien en el cinema Ideal, en horari diferent.

Més endavant, i ampliat el local a 350 localitats, se'n féu càrrec Joan Pascuet, que continuà les projeccions fent servir tot so-

Vestíbul del
Cinema Victòria
LUIGI

Contenia, finalment, una col·lecció de 45 programes de les pel·lícules que tenien previst projectar aviat.

Des de 1959, que es llogà la Companyia de Comèdies de Joan Capri per a representar *Ai, Joan, que descarriles*, era costum que, cada any per la festa major, vingués alguna companyia forastera a fer teatre al cinema Victòria.

També aquell any s'iniciaren unes sessions populars les vigílies de dies festius, al vespre, en les quals els senyors pagaven 5 ptes. i només 3 les senyores.

L'assistència al cinema, que en un principi era multitudinària, anà minvant i, a

lícules), amb premis per als qui les aguantaven totes; sessions de cinema de terror i d'humor; etc. Totes aquestes iniciatives no foren suficients per a mantenir un nivell acceptable d'assistència i els arrendataris deixaren el cinema Victòria l'any 1992.

Des de llavors, té llogada la sala l'Ajuntament de Gironella, que hi continuà fent cinema fins al mes d'abril de 1994 però, veient els mals resultats que s'obtenien, decidí suspendre les sessions i fer servir la sala per a qualsevol classe d'activitats culturals o lúdiques (teatre, concerts, festa dels avis, ball, festa de fi d'any, carnestoltes, etc.) per a esbarjo dels vilatans.(1)

vint les mateixes pel·lícules del cinema Ideal, però, per ser-li exigides més mesures de seguretat i potser a conseqüència de l'obertura del cinema de Viladomiu Nou, se suspendueren les sessions el juliol de 1955, i el juny de 1957 es donà per clausurat definitivament el cinema de Viladomiu Vell, i el local es convertí en magatzem de la fàbrica.

Cinema de Viladomiu Nou

L'alcaldia de Gironella autoritzà provisionalment la projecció de pel·lícules a Viladomiu Nou l'onze de juny de 1953

en un local equipat amb 415 butaques, però, a causa de la denúncia d'algun empresari veí, fou necessari legalitzar el local. El 7 d'abril de 1954 la Junta Consultiva d'Espectacles donava permís per a iniciar les obres d'adaptació del cinema segons el projecte presentat, tot afegint-hi algunes mesures de seguretat que no hi constaven. El govern civil, vistos els informes pertinents, acordà autoritzar el funcionament del Cine Viladomiu, representat per Antoni Casas, el 23 de juny del mateix any.

Per tal de facilitar l'assistència d'espectadors, hi havia un servei d'òmnibus que sortia de La Plana i parava a Gironella i Bassacs i un altre que sortia de cal Prat i parava al Guixaró. Es feia sessió contínua des de 2/4 de 4 de la tarda (l'horari era diferent a l'estiu que a l'hivern), i en els programes (a diferència dels altres cinemes) es feia constar sempre la qualificació moral de les pel·lícules. El cinema, que (segons els programes) en començar es deia *Cine Viladomiu Nuevo*, el 1956 es digué *Cine Viladomiu Nou* (en català) i el juliol de 1957 ja només *Cine Viladomiu*, després que hagués plegat el de Viladomiu Vell.

En començar, aquest cinema tingué un gran èxit, però cap a mitjan anys seixanta, l'assistència minvà i es projectaven quasi sempre les mateixes pel·lícules del cinemes de Gironella.

La vida d'aquest cinema s'acabà oficialment el 26 de setembre de 1980. Tot i que s'hi tornà a fer cinema i teatre algun any per la festa major, la nit del 26 d'agost de 1988 es declarà un incendi a la sala que la deixà inutilitzable, i així continua.(2)

La Salle - Centre Catòlic

Durant dos o tres anys, després de la guerra civil, els germans de La Salle van fer cinema els diumenges a la tarda en el seu col·legi, especialment per als seus alumnes. Servia de local la sala que es formava (com actualment) unificant les tres aules que hi ha a la dreta de l'entrada principal, que es podien convertir en una de sola. Però, reconstruït el Centre Catòlic després del seu incendi el 1939, cap al març de 1944 ja devia tornar a funcionar aquest local, ja que el trobem anotat i ratllat en una relació de locals d'espectacles feta per l'Ajuntament en aquella data. Allà va continuar, de tant en tant, la projecció de pel·lícules aptes per a tots els públics, fins que a la darrereria de 1953

es comprà una nova màquina (pagada per S.A. Fabril de Gironella) i es féu cinema amb totat regularitat, fins al començament dels anys seixanta.

Crec que correspon al 1957 l'únic programa que he vist d'aquest cinema (escrit en català) (3), en el qual s'anuncia per al dia 12 de gener a 2/4 de 6 de la tarda la projecció de la pel·lícula humorística i esportiva *Campeones de Ébano*, basada en les actuacions dels Harlem Globetrotters.

Consideracions generals

Era costum fer cinema els dissabtes i vigílies de festa al vespre i, els diumenges i festius, tota la tarda i primeres hores de la nit. Dins d'aquest marc general, es combinaren tota classe d'horaris, que normalment variaven si era l'estiu o l'hivern.

Es començaven a vendre les entrades una estona abans de l'inici de la sessió, però si es tractava d'alguna funció numerada a causa d'una pel·lícula de renom, ja es començaven a vendre al matí, per tal que el públic pogués triar-se les localitats.

En els programes de pel·lícula amb més «suspense» (*Testigo de Cargo*, *La tercera llave*, *Sombras de sospecha*, etc.), per donar-hi més èmfasi, hi trobem expressions com: «*Rogamos no revele a nadie su desenlace*», «*No cuente el final a sus amigos*» o «*Nadie podrá entrar en la sala durante los trece últimos minutos de proyección*».

Organitzat pel Club Sant Jordi, entre els anys 1965-68 va funcionar a Gironella un Cine Fòrum (s'alternaven les pel·lícules en els dos cinemes) que arribà a comptar amb prop de 150 socis i que tingué com a comentaristes Jordi Torras, Porter Moix, Mn. Ballarín, etc.

Després de 1939, no es pogué veure a Gironella cap pel·lícula parlada en català

fins al gener de 1967. La primera fou *Maria Rosa*, que es projectà al cinema Ideal, i la següent, amb comptagotes, *La ferida lluminosa*, *Verd madur* i *El Baldiri de la costa*.

Queden així resumits quasi noranta anys d'activitat cinematogràfica a Gironella ⚡

NOTES

1. Agraïxo als senyors Josep Parcerisa i Lluís Serra la informació que m'han donat sobre aquest cinema.
2. Gran part de la informació d'aquest article està treta de l'Arxiu Municipal de Gironella, plec «Espectacles».
3. També agraïxo als familiars de Francesc Puig i Claret (a.c.s.) les facilitats que m'han donat per a consultar la important col·lecció de programes (més de tres mil) que aquest gironellenc afeccionat al cinema va reunir durant quasi trenta anys. Hi he trobat alguns dels detalls anotats en aquest article.

Gran part d'aquests programes corresponen als cinemes de Gironella: Ideal, Victòria i Viladomiu Nou (però només un del Centre Catòlic i cap de Viladomiu Vell, el que fa suposar que no en donaven habitualment), tot i que també n'hi ha un bon repertori del Cine Teatro Colonia Rosal i el Cine Nuevo - Marsal. Ultra aquests, s'hi troba algun programa de la majoria de locals de la comarca: Cine Boira (Bagà), Cine Perdiu (Sant Salvador), programes no impresos sinó timbrats del Cine S. Cornelio (Fígols les Mines), programes escrits a màquina del Cine Nouvetense o de La Nou; dels cinemes de Berga: España, Bergadán i Cataluña; del Cine Kursaal de Casserres, Cine Imperial de Puig-reig, Cine Español de Navàs, Cine Oriente de Prats de Lluçanès, i també d'altres locals de pobles més apartats.

Josep Busquets i Castella

Arxiver de Gironella

DAVINCI

F O T O G R A F I A

1 REVELAT = AMPLIACIÓ 15 x 21 DE REGAL

2 REVELATS = AMPLIACIÓ + MARC

PLAÇA SANT JOAN, 14 - TEL. 821 05 92 - 08600 BERGA